

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341.322.5:341.3:341.6

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2025.3.48>

Городиський І. М.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державного управління
Українського католицького університетуРОЛЬ РАДИ ЄВРОПИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВІДШКОДУВАННЯ УКРАЇНИ ЗБИТКІВ,
ЗАВДАНИХ РОСІЙСЬКОЮ АГРЕСІЄЮ

Анотація. У статті описано роль і внесок Ради Європи у формування міжнародного компенсаційного механізму для відшкодування збитків Україні, завданих збройною агресією Російської Федерації. Мета статті – з'ясувати правові та інституційні інструменти, через які Рада Європи забезпечує перехід від політичних декларацій до практичних рішень у сфері репарацій. Показано, що після 24 лютого 2022 року Рада Європи зайняла однозначну позицію щодо притягнення до відповідальності держави-агресора й стала лідером у започаткуванні відповідних механізмів, зокрема у сфері відшкодування збитків завданих агресією. Першим результатом стало створення під її егідою Реєстру збитків для України (як першого елементу майбутнього міжнародного компенсаційного механізму), як розпочав прийом заяв навесні 2024 року. Аргументовано, що інституційна модель Ради Європи – через Розширену часткову угоду – забезпечує відкритість для приєднання третіх держав і правову легітимність механізму, а також створює підґрунтя для наступних етапів – Компенсаційної (Претензійної) комісії та Компенсаційного фонду, а також узгодження діяльності з майбутнім Спеціальним трибуналом щодо злочину агресії (в частині перерахування конфіскованих коштів осіб, визнаних винними на користь компенсаційного механізму). Системно висвітлено роль Ради Європи як інституційної платформи, спроможної замінити дефіцит ефективності універсальних міжнародних організацій. Зроблено висновок, що, попри тривалість процесу і виклики виконання (джерела фінансування, координація з національними конфіскаційними режимами), обрана модель створює реалістичну рамку для забезпечення справедливості та відновлення прав постраждалих, зміцнюючи віру в дієздатність міжнародного права.

Ключові слова: Рада Європи; російська агресія; відшкодування збитків; міжнародна відповідальність; міжнародний компенсаційний механізм; Реєстр збитків; Компенсаційна комісія; міжнародне право; репарації; спеціальний трибунал.

Horodyskyy I. M. The role of the Council of Europe in ensuring compensation for Ukraine for damages caused by Russian aggression

Abstract. The article examines the role and contribution of the Council of Europe in shaping an international compensation mechanism for damages caused to Ukraine by the armed aggression of the Russian Federation. The purpose of the study is to identify the legal and institutional instruments through which the Council of Europe facilitates the transition from political declarations to practical decisions in the field of reparations. It is demonstrated that after February 24, 2022, the Council of Europe adopted a clear stance on holding the aggressor state accountable and emerged as a leader in launching relevant mechanisms, particularly in the area of compensation for war damages. The first tangible outcome was the establishment, under its auspices, of the Register of Damage for Ukraine (as the initial element of the future international compensation mechanism), which began accepting claims in the spring of 2024. It is argued that the institutional model of the Council of Europe—through the Enlarged Partial Agreement—ensures openness to the accession of third states and provides the mechanism with legal legitimacy, while also laying the groundwork for subsequent stages: the Compensation (Claims) Commission and the Compensation Fund, as well as coordination with the future Special Tribunal for the Crime of Aggression (regarding the transfer of confiscated assets of convicted persons to the compensation mechanism). The article highlights the systemic role of the Council of Europe as an institutional platform capable of filling the efficiency gap of universal international organizations. It concludes that, despite the length of the process and implementation challenges (sources of funding, coordination

with national confiscation regimes), the chosen model creates a realistic framework for ensuring justice and restoring the rights of victims, thereby strengthening confidence in the effectiveness of international law.

Key words: Council of Europe; Russian aggression; compensation for damages; international responsibility; international compensation mechanism; Register of Damage; Compensation Commission; international law; reparations; Special Tribunal.

Вступ. Повномасштабна російська агресія проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 року, стала важливим випробуванням ефективності та інституційної спроможності міжнародних організацій. На жаль, більшість із них через політичні та економічні обставини, а також через недієздатність внутрішніх механізмів, фактично провалили цей тест у моральному, політичному та безпековому вимірах (зокрема, Організація Об'єднаних Націй (надалі – ООН), Організація з безпеки та співробітництва в Європі, Всесвітня організація охорони здоров'я та інші).

Одним із небагатьох винятків у цьому контексті стала Рада Європи. Заснована після Другої світової війни з метою запобігання новій великій війні на європейському континенті, вона послідовно зайняла принципову та одну з найжорсткіших позицій як щодо агресії проти України, так і стосовно самої Російської Федерації. Серед напрямів, у яких її внесок у досягнення справедливого миру для України є найбільш відчутним, варто виокремити зусилля зі створення механізмів відшкодування збитків, завданих російською агресією.

Це зумовлює необхідність аналізу ролі та внеску Ради Європи у формування міжнародного компенсаційного механізму для України.

Мета статті є з'ясування ролі Ради Європи у створенні правових та інституційних механізмів, спрямованих на забезпечення Україні відшкодування збитків, завданих збройною агресією Російської Федерації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти створення міжнародного компенсаційного механізму для України уже аналізувалися в статтях М.В. Беми і І.М. Гордиського [1], В.М. Махінчука [2], І.Р. Мудрої [3], С.С. Шрамко [4] та ін. Водночас комплексного аналізу ролі Ради Європи в цьому процесі у вітчизняній науці міжнародного права на цьому етапі не проводилося.

Виклад основного матеріалу. На жаль, на міжнародному рівні досі не створено

постійного інституційного механізму забезпечення відшкодування збитків за міжнародно-протиправні діяння. Існуючі до цього часу механізми діяли *ad hoc* і ґрунтувалися або на міжнародних угодах, як у випадку Комісії з розгляду претензій між Ефіопією та Еритреєю, або на рішеннях міжнародних організацій, як це було з Компенсаційною комісією ООН, що забезпечувала відшкодування збитків за агресію Іраку проти Кувейту.

У випадку України постала потреба в інституційній платформі у формі міжнародної організації, здатної забезпечити створення відповідного компенсаційного механізму, якою стала Рада Європи.

Для Ради Європи як міжнародної організації членство Російської Федерації, яке розпочалося 28 лютого 1995 року, завжди мало особливе значення. Це було зумовлено як тим, що Росія була найбільшим за територією та населенням членом організації, так і її вагомим фінансовим внеском у бюджет. Наприклад, у 2022 році внесок Росії мав становити 34,34 млн євро, що дорівнювало приблизно 7,2% від загального бюджету Ради Європи, який складав 477 млн євро [5].

Призупинення Росією фінансування у 2017 році уже ставило під загрозу реалізацію Радою Європи цілої низки проєктів [6].

Саме цей фактор зумовлював нерішучість дій Ради Європи щодо Росії в період 2014-2022 років, в період після початку російської агресії й окупації Криму. Зокрема, хоча делегацію Росії було виключено із Парламентської Асамблеї та інших керівних органів Ради Європи у 2014 році [7], але у 2019 році її було поновлено у цих правах [8].

Однак після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну позиція Ради Європи щодо держави-агресора стала однозначною. Уже 25 лютого 2022 р. Комітет Міністрів Ради Європи (надалі – КМ РЕ) прийняв рішення про призупинення членства Росії в організації. А 16 березня 2022 р. цим органом було ухвалено остаточне

рішення про виключення Російської Федерації зі складу Ради Європи [9].

Проте зазначені рішення, так само як і численні заяви про засудження російської агресії та підтримку України, не вичерпали спектр дій Ради Європи. В умовах фактичного морального банкрутства ООН та низки інших міжнародних організацій саме Рада Європи перебрала на себе провідну роль у започаткуванні міжнародних механізмів притягнення Російської Федерації до міжнародно-правової відповідальності за агресію проти України. Одним із ключових напрямів цієї діяльності стало питання відшкодування збитків, завданих агресією, та створення міжнародного компенсаційного механізму.

Одним із перших документів Ради Європи, в якому було підняте питання відшкодування для України стала Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи (надалі – ПАРЕ) № 2436 (2022) від 28 квітня 2022 року під назвою «Агресія Російської Федерації проти України: забезпечення відповідальності за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права та інші міжнародні злочини». У її пункті 11.9. ПАРЕ наголосила на необхідності «Використати активи громадян Росії, на яких поширюються цільові санкції у зв'язку з їхньою відповідальністю за агресивну війну, розв'язану Російською Федерацією проти України, після їх остаточної конфіскації для відшкодування Україні та її громадянам будь-яких збитків, завданих агресивною війною Російської Федерації» [10].

Це формулювання мало загальний характер, однак містило важливий заклик до конфіскації активів осіб, причетних до російської агресії, що надалі стало одним із пріоритетів української зовнішньої політики у цій сфері. Водночас ключовим пріоритетом української дипломатії у напрямі забезпечення відшкодування збитків, завданих агресією Російської Федерації, стало створення міжнародного компенсаційного механізму. Оскільки на міжнародному рівні відсутні інституційні та повноцінні договірні механізми, які б системно займалися відшкодуванням воєнних збитків, Україна разом із міжнародними партнерами, за аналогією з попередніми прецедентами (зокрема, відшкодування Іраком

збитків за агресію проти Кувейту, діяльність Комісії з розгляду претензій між Еритреєю та Ефіопією тощо), ухвалила рішення працювати над створенням спеціального механізму *ad hoc*.

Практична робота в цьому напрямку розпочалася із 18 травня 2022 року, коли Президент України видав Указ «Про робочу групу з розробки та впровадження міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди, завданої Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [11]. Ця група об'єднала дипломатів і урядовців України, а також представників наукової спільноти і юристів-практиків з різних держав, які мали напрацювати відповідні пропозиції.

Однією з ключових інституційних проблем, пов'язаних зі створенням такого механізму, постало питання його організаційної афілійованості з міжнародною організацією. Повторення моделі Компенсаційної комісії ООН, яка свого часу була створена в рамках ООН [12], є неможливим у сучасних умовах через прогнозоване блокування відповідних ініціатив з боку Російської Федерації та, ймовірно, Китаю шляхом застосування права вето в Раді Безпеки ООН.

Натомість, Рада Європи практично одразу задекларувала своє зацікавлення у співпраці задля створення механізму відшкодування для України.

У вересні 2022 року в межах внутрішньоорганізаційного механізму Ради Європи було ухвалено чергове рішення, у якому порушувалося питання відшкодування для України в цьому контексті. КМ РЄ на рівні заступників міністрів ухвалив рішення CM/Del/Dec(2022)1442/2.3 «Наслідки агресії Російської Федерації проти України – Відповідальність за міжнародні злочини» (англ. Consequences of the aggression of the Russian Federation against Ukraine – Accountability for international crimes)[13].

Це рішення містило п. 3, в якому йшлося, що «З інтересом відзначила пропозиції України стосовно створення спеціального трибуналу *ad hoc* для розслідування злочину агресії проти України та комплексного міжнародного механізму відшкодування збитків, включаючи міжнародний реєстр збитків як перший крок» [13].

Фактично це було перше рішення міжнародної організації, у якому було висловлено попередню підтримку створенню міжнародного компенсаційного механізму.

Вже наступного місяця, 13 жовтня 2022 року, ПАРЄ, в своїй резолюції «Подальша ескалація агресії Російської Федерації проти України» (англ. Further escalation in the Russian Federation's aggression against Ukraine) висловила зацікавлення у співпраці щодо створення такого механізму, закликавши: «створити комплексний міжнародний механізм компенсації, включаючи міжнародний реєстр збитків, та активно співпрацювати з українською владою з цього питання» [14].

Основою для міжнародно-правового визнання легітимності такого механізму стала Резолюція Генеральної Асамблеї ООН ES-11/5 «Сприяння здійсненню правового захисту та забезпеченню відшкодування збитків у зв'язку з агресією проти України» була ухвалена 14 листопада 2022 року. У пункті 1 Резолюції, Генеральна Асамблея прямо «визнає, що Російська Федерація повинна понести відповідальність за порушення міжнародного права в чи проти України, зокрема за вчинення нею агресії всупереч статуту Організації Об'єднаних Націй», а у пункті 3 Асамблея визнала «потребу у створенні в співпраці з Україною міжнародного механізму для відшкодування збитків, втрат і ушкоджень (англ. damage, loss and injury), які є наслідком міжнародних протиправних діянь Російської Федерації в Україні та проти України» [15].

Хоча ця Резолюція має декларативний характер, вона створила необхідне юридичне підґрунтя для подальшої роботи над формуванням міжнародного компенсаційного механізму. У своїх наступних рішеннях Рада Європи неодноразово посилалася на цю Резолюцію, використовуючи її як обґрунтування легітимності власних кроків у цьому напрямі.

26 січня 2023 року ПАРЄ прийняла Резолюцію «Юридичні та правозахисні аспекти агресії Російської Федерації проти України» (англ. Legal and human rights aspects of the Russian Federation's aggression against Ukraine). У п. 19 Резолюції ПАРЄ фактично визнала готовність взяти на себе лідерство

в створенні і підтримці функціонування цього механізму, підкресливши «порівняльну перевагу Ради Європи завдяки досвіду, набутому Європейським судом з прав людини та КМ РЄ у оцінці та забезпеченні вимог справедливої сатисфакції за серйозні порушення прав людини, і вважає, що Організація повинна відігравати провідну роль у створенні та управлінні (англ. setting up and managing) майбутнім механізмом» [16].

Щодо елементів цього механізму, то у Резолюції вони були запропоновані як: багатосторонній міжнародний договір, «відкритий» для всіх держав-однорумців, за підтримки ООН, Ради Європи, Європейського Союзу та інших міжнародних організацій» (п. 19.1): міжнародний реєстр збитків, створення якого розглядається як «перший крок» у процесі запуску механізму відшкодування (п. 19.2); міжнародна компенсаційна комісія (наступний крок) як орган, який розглядатиме вимоги про відшкодування та компенсаційний фонд (п. 19.3) [16].

Готовність Ради Європи виступати інституційною платформою для створення міжнародного компенсаційного механізму, з особливим наголосом на створенні та функціонуванні Реєстру збитків, була невдовзі підтверджена у Інформаційному документі Генерального секретаря Ради Європи «Відповідальність за порушення прав людини внаслідок агресії Російської Федерації проти України: роль міжнародної спільноти, зокрема Ради Європи» від 31 січня 2022 року [17] та Рішенні КМ РЄ «Наслідки агресії Російської Федерації проти України» від 22 лютого 2022 року [18].

Зрештою, саме створення Реєстру збитків для України під егідою Ради Європи стало першим вагомим кроком на шляху до забезпечення відшкодування за збитки, завдані агресією Російської Федерації.

Діяльність Ради Європи зі створення Реєстру можна умовно поділити на три основні етапи.

На **першому** етапі, 19 квітня 2023 року, КМ РЄ своїм рішенням погодив створення Реєстру збитків у формі Розширеної часткової угоди в рамках Ради Європи. Власне цю угоду, було прийнято Резолюцію КМ РЄ CM/Res(2023)3 від 12 травня 2023 року про вста-

новлення Розширеної часткової угоди (англ. Enlarged Partial Agreement) про Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України [19].

А 19 травня 2023 року в ході саміту Ради Європи в Рейк'явіку було оголошено про створення Реєстру збитків та було відкрито Розширену часткову угоду (англ. Enlarged Partial Agreement) до підписання [20]. Україна ратифікувала цю угоду 8 листопада 2023 року [21].

Цей підхід, запропонований Радою Європи, поєднує досвід як Еритрейсько-Ефіопської претензійної комісії, створеної на основі Алжирського договору 2000 року, так і Компенсаційної комісії ООН, створеної на підставі Резолюції Ради Безпеки ООН. Рада Європи виступає платформою для формування цього механізму, залучаючи інші держави до міжнародного договору, ухваленого в межах її процедур.

На **другому** етапі в рамках Ради Європи, Конференції учасників Реєстру збитків та Ради Реєстру було розроблено та затверджено низку документів, які регламентують процедуру роботи Реєстру, в тому числі:

- Правила та процедури роботи Конференції Учасників Реєстру збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України від 27 червня 2023 року;
- Правила призначення та звільнення членів Ради Реєстру збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України від 27 червня 2023 року;
- Правила та процедури роботи Ради Реєстру збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України від 11 грудня 2023 року;
- Правила щодо конфлікту інтересів та розкриття інформації для членів Ради Реєстру збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України від 26 березня 2024 року [22].

Варто також відзначити декларацію, ухвалену 9 вересня 2023 року Міністрами юстиції Ради Європи, у якій були викладені принципи функціонування Реєстру збитків для забезпечення справедливого та ефективного відшкодування наслідків агресії Російської Федерації проти України, так звані «Ризькі принципи». Вони заклали ключові засади

діяльності Реєстру, зокрема: «підхід, орієнтований на постраждалих» (англ. victim-centered approach), відповідність міжнародному праву, тісну співпрацю з українською владою та громадянським суспільством тощо. [23].

Третій етап був пов'язаний із роботою команди Реєстру збитків із організації прийому заяв від потерпілих від російської агресії. З цією метою Рада Реєстру прийняла цілу низку документів, у тому числі Правила подання, обробки та внесення Заяв (Правила), Категорії заяв, які можуть бути внесені до Реєстру, Правила залучення Представників, Правила доступу до документів та інформації Реєстру збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України, Принципи захисту персональних даних у роботі Реєстру та ін. [22].

Упродовж 2023–2025 років було затверджено форми заяв для звернення скаргників за всіма категоріями. У квітні 2024 року Реєстр збитків для України розпочав прийом заяв, що стало визначним кроком на шляху до забезпечення справедливості для України.

Наступним етапом у створенні міжнародного компенсаційного механізму має стати ухвалення рішення про створення та запуск роботи так званої «Компенсаційної» або «Претензійної» комісії (англ. Claims Commission). Протягом 2025 року в рамках діяльності Міжурядового переговорного комітету за участю близько 50 держав, ЄС та Ради Європи тривали активні переговори [24]. За їхніми результатами було схвалено міжнародний договір про створення такої Комісії у форматі, аналогічному до Реєстру, – Розширеної часткової угоди.

Крім того, важливим кроком для досягнення справедливості для України стало створення в рамках Ради Європи Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України. Статут Трибуналу містить ст. 36 «Покарання за злочин агресії», яка передбачає можливість накладення на обвинувачених покарання у вигляді штрафу, а також конфіскації їхнього майна з цією метою. Важливим є те, що згідно із ст. 37 Статуту Трибуналу «Переказ коштів, зібраних шляхом штрафів або конфіскаційних заходів», конфісковані кошти будуть переказані «до міжнародного

механізму, надаючи пріоритет механізму компенсації, створеному відповідно до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН A/RES/ES-11/5 від 14 листопада 2022 року» [25].

У цьому випадку йдеться саме про механізм, який продовжує формуватися в рамках Ради Європи, складовими якого є Реєстр збитків та майбутня Компенсаційна (Претензійна) комісія. Цей факт, у свою чергу, свідчить про визнання механізму відшкодування збитків Україні та її громадянам, створеного під егідою Ради Європи, як легітимного та ефективного міжнародно-правового інструменту.

Висновки. Дієве відшкодування Україні збитків, завданих агресією Російської Федерації є одним із найважливіших завдань, які стоять перед міжнародною спільнотою в цілому. Без досягнення цієї цілі справедливості для України буде неповною, а інші суб'єкти міжнародного права, які матимуть наміри злочинної агресії отримують сигнал, що їхні дії можуть залишитися непокараними.

Рада Європи, під егідою якої створюється міжнародний компенсаційний механізм, своїми рішучими кроками у цьому напрямку сприяє досягненню цієї мети, а також забезпечує власне лідерство серед міжнародних організацій. Таким чином, ця організація не лише реалізує свою місію із забезпечення миру та справедливості, передбачену її засновниками, але й стає лідером серед міжнародних організацій в умовах неспроможності політичних структур ухвалювати рішучі рішення щодо Російської Федерації.

Майбутній механізм є не просто регіональним, а через формат Розширеної часткової угоди дозволяє залучати держав із інших регіонів світу як членів та асоційованих членів, що уже відбувається. Хоча процес його створення, який триває з 2023 року, ще займе кілька років, а реальні виплати відшкодування можуть настати ще пізніше, його створення та роль Ради Європи є важливим сигналом на шляху до збереження віри у дієве міжнародне право.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Horodyskyi I., Bem M. Mission is Possible? Legal and Institutional. Challenges of Compensation Mechanism for Ukraine. *Syracuse Law Review*. 2023. Vol. 72, № 2. Pp. 479-501.
2. Махінчук В. М. Від репарацій та контрибуції до нових засад щодо компенсації шкоди, завданої внаслідок військової агресії РФ проти України. *Юридична Україна*. 2022. № 4. С. 6–25.
3. Мудра І. Р. Підходи до створення спеціальних інституційних механізмів компенсації шкоди, завданої міжнародними збройними конфліктами. *Приватне право і підприємництво*. 2022. № 21. С. 150–156.
4. Шрамко С. С. Правові механізми відшкодування шкоди жертвам воєнного конфлікту в Україні // *Вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Т. 4, № 84. С. 371-376.
5. Russian Federation – Member State portal // Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/russian-federation>
6. Крок до вигнання: Росія шантажує Раду Європи новою кризою. Українська асоціація зовнішньої політики. URL: <https://ufpa.org.ua/blog/2594>
7. Росію позбавили права голосу в ПАРЕ // DW. URL: <https://www.dw.com/uk/росію-позбавили-права-голосу-в-паре/a-17558389>
8. Сидоренко С. Нуль обмежень для Росії: як та чому в ПАРЕ погодилися зняти санкції з агресора // *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/06/4/7096897/>
9. Resolution CM/Res(2022)2 on the cessation of the membership of the Russian Federation in the Council of Europe // Committee of Ministers of the Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/0900001680a5da51>
10. Resolution PACE 2436 (2022) “The Russian Federation’s aggression against Ukraine: ensuring accountability for serious violations of international humanitarian law and other international crimes” // Parliamentary Assembly of the Council of Europe. URL: <https://pace.coe.int/en/files/30024/html>
11. Про утворення робочої групи з напрацювання та впровадження міжнародно-правового механізму відшкодування шкоди, завданої Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації : Указ Президента України від 18 травня 2022 р. № 346/2022 // База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/346/2022>
12. Resolution 692 (1991) „On establishment of the UN Compensation Fund and the UN Compensation Commission under Security Council resolution 687 (1991)” // United Nations Security Council. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/113598?v=pdf>

13. Decision CM/Del/Dec(2022)1442/2.3 „Consequences of the aggression of the Russian Federation against Ukraine” – Accountability for international crimes // Committee of Ministers of the Council of Europe. URL: <https://search.coe.int/cm?i=0900001680a8135a>
14. Resolution PACE No. 2463 (2022) “The Russian Federation’s brutal and inhuman aggression against Ukraine” // Parliamentary Assembly of the Council of Europe. URL : <https://pace.coe.int/en/files/31390/html>
15. Resolution A/RES/ES-11/5 “Furtherance of remedy and reparation for aggression against Ukraine” // United Nations General Assembly. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3994052>
16. Resolution PACE No. 2482 (2023) “Legal and human rights aspects of the Russian Federation’s aggression against Ukraine” // Parliamentary Assembly of the Council of Europe. URL: https://www.eerstekamer.nl/eu/overig/20240209/juridische_en/document
17. Information Document SG/Inf(2023)7. “Accountability for human rights violations as a result of the aggression of the Russian Federation against Ukraine: Role of the international community, including the Council of Europe” // Council of Europe Secretariat. URL : <https://rm.coe.int/accountability-for-human-rights-violations/1680aa086e>
18. Decision CM/Del/Dec(2023)1457/2.3 „Consequences of the aggression of the Russian Federation against Ukraine – Preparation of the 1457bis meeting” // Committee of Ministers of the Council of Europe. URL: <https://search.coe.int/cm?i=0900001680aa527b>
19. Decision CM/Del/Dec(2023)3 establishing the Enlarged Partial Agreement on the Register of Damage Caused by the Aggression of the Russian Federation against Ukraine // Committee of Ministers of the Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/0900001680ab2595>
20. Саміт Ради Європи створює Реєстр збитків для України як перший крок до міжнародного компенсаційного механізму для жертв російської агресії // Рада Європи. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/council-of-europe-summit-creates-register-of-damage-for-ukraine-as-first-step-towards-an-international-compensation-mechanism-for-victims-of-russian-aggression>
21. Закон України від 8 листопада 2023 р. № 3432-IX «Про приєднання України до Розширеної часткової угоди про Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України» // Верховна Рада України / База даних «Законодавство України». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/3432-20>
22. Документи, що регулюють діяльність Реєстру // Реєстр збитків для України. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/documents>
23. Riga Principles: Declaration at the Informal Conference “On the Path to Justice for Ukraine: Advancing Accountability, Reuniting Children with Their Families, and Supporting the Resilience of its Justice System”, Riga, 11 September 2023 // Council of Europe Ministers of Justice. URL: <https://rm.coe.int/moj-declaration-riga-principles-final-en/1680ac8728>
24. Остапа О. Прогрес у третьому раунді переговорів щодо створення Компенсаційної комісії для України триває (2025, 21 липня) // Реєстр збитків для України. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/-/Прогрес-у-третьому-раунді-переговорів-щодо-створення-Компенсаційної-комісії-для-України-триває>
25. Statute of the Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine // Council of Europe. URL: <https://search.coe.int/cm?i=0900001680b678ca>

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025